

ITALYAN TILIDA SO'ZLASHUV JARAYONIDA IMO-ISHORALARDAN FOYDALANISHNING O'ZIGA XOS O'RNI

Iroda Fayzullayeva
O'zDJTU o'qituvchisi

Jasur Xudayberdiev
O'zDJTU o'qituvchisi

Annotatsiya. Bu maqolada biz italyan tilida imo-ishoralar, ya'ni gestkulyatsiyaning o'ri qanchalar beqiyos ekanligini ko'rib chiqamiz. Imo-ishoralar odamlar bilan muloqotda turli xil rol o'ynaydi va shu bilan birga suhbat davomida italiyaliklar doimo turli xil harakatlar qilishadi. Ular qo'llarni harakatlantirib, ularni bir joyda ushlab turolmaydi. Maqolada italyan tili nutq madaniyatining o'ziga xos bo'lgan jihatlariga e'tibor qaratamiz.

Kalit so'zlar: Imo-ishoralar, mimikriya, nutq ritmi, element, lingvistik, notiq, muloqot, suhbat, intonatsiya.

Annotation. In this article we will look at the meaning of gestures in Italian. Gestures play different roles in communicating with people, and at the same time Italians always perform different actions during a conversation. They move their hands and do not keep them in one place. In this article we focus on specific aspects of the Italian speech culture.

Keywords: Gestures, mimicry, speech rhythm, element, linguistic, speaker, communication, conversation, intonation.

Аннотация. В этой статье мы рассмотрим значение жестов в итальянском языке. Жесты играют различные роли в общении с людьми, и в то же время итальянцы всегда совершают различные действия во время разговора. Они двигают руками и не держат их на одном месте. В статье мы обращаем внимание на специфические аспекты итальянской речевой культуры.

Ключевые слова: Жесты, мимика, ритм речи, элемент, лингвистический, говорящий, коммуникация, разговор, интонация.

Gestekulyatsiya. Suhbat davomida italiyaliklar doimo turli xil harakatlar qilishadi. Ular qo'llarni harakatlantirib, ularni bir joyda ushlab turolmaydi. E'tiborni jalb qilish uchun imo-ishoralar Italiyada chaqirishning eng keng tarqalgan shakli bitta kaftni pastga siljitish orqali amalga oshiriladi, yoki ikkita kaftni yuqoriga qaratib. Ishora qilishda bola yoki do'stlarga gapirganda italiyaliklar ko'pincha ko'rsatkich barmog'idan foydalanadilar, oldinga va orqaga harakat qilish. Ushbu imo-ishora ko'pincha tahdida va aksariyat hollarda hazilni ifodalab quyidagi so'zlar bilan birga ishlatiladi: "Vieni qui, tu!", "Vieni avanti, che ora ti faccio vedere io". Bir-birlari bilan suhbatlashganda, odamlar o'zlarining fikrlari, kayfiyatlari, istaklarini yetkazish uchun og'zaki nutq bilan bir qatorda imo-ishoralar va yuz ifodalaridan foydalanadilar. Yuz ifodalari va imo-ishoralar tili ma'ruzachiga o'z his-tuyg'ularini yanada to'liq ifoda etish imkonini beradi, dialog qatnashchilari o'zlarini qanchalik nazorat qilishlarini, ularning chindan ham bir-biriga qanday bog'lanishlarini ko'rsatadi. Spikerning his-tuyg'ularining asosiy ko'rsatkichi uning yuzidagi ifodalar, yuz ifodalaridir. Кошанский Н.Ф. "Частная риторика" asarida shunday deydi: "Jonning his-tuyg'ulari bizning tanamizning eng go'zal qismi, yuz xususiyatlari va ko'zlarida aks etadi".¹ Notiqlar har doim qalbning his-tuyg'ulari, iroda intilishi va ovozning ifodasi bilan yashirin kelishuvga ega. Mimikriya suhbatdoshni yaxshiroq tushunishga, uning qanday his-tuyg'ularni boshdan kechirishini tushunishga imkon beradi. Shunday qilib, ko'tarilgan qoshlar, keng ochilgan ko'zlar, lablarning uchlari pastga, biroz ochilgan og'iz hayratlanishga dalolat qiladi; qoshlar tushirilib, peshonadagi ajinlar, toraygan ko'zlar, lablar yopiq, yopiq tishlar g'azabni ifoda etadi. Xafagarchilik qoshlar, xiralashgan ko'zlar, lablarning biroz pastga tushirilgan burchaklari va baxt - tinch ko'zlar, lablarning ko'tarilgan tashqi burchaklari orqali aks etadi. Imo-ishora ham ko'p narsalarni aytishi mumkin. Til bolaligidan boshlab o'rgatiladi va imo-ishoralar tabiiy ravishda o'rganiladi va ularning ma'nosini ilgari hech kim tushuntirmasa ham, ma'ruzachilar ularni to'g'ri tushunadilar va foydalanadilar. Buning sababi shundaki, imo-ishora ko'pincha o'z-o'zidan emas, balki so'z bilan birga keladi, unga o'ziga xos yordam vazifasini bajaradi va ba'zan uni aniqlashtiradi. Italyan tilida u yoki bu imo-ishorani chaqiradigan erkin iboralar asosida paydo bo'lgan ko'plab barqaror iboralar mavjud. Frazologik birliklarga aylanib, ular odamning holatini, masalan, boshingizni pastga tushiring, boshingizni aylantiring, boshingizni ko'taring, boshingizni chayqang, qo'lingiz ko'tarilmaydi, qo'llaringizni yoyib, qo'llaringizni pastga tushiring, qo'lingizni silkitib, qo'lingizni

¹Кошанский Н.Ф. "Частная риторика" Государственная публичная историческая библиотека 1836 с 145

qo'ying, qo'lingizni ushlab turing, qo'lingizni yuragingizga qo'ying, barmog'ingizni silkitib qo'ying kabi ishoralarni misol qilish mumkin. Turli xil ritorikalarda qadim zamonlardan beri imo-ishoralarga bag'ishlangan maxsus boblar ajralib turishi bejiz emas. Oratoriya nazoratchilari o'zlarining maqolalarida va ma'ruzalar kitoblarida imo-ishoralarga alohida e'tibor berishgan. Shunday qilib, A.F. Koni "Advices for speakers" da shunday yozadi: "Imo-ishoralar nutqni jonlantiradi, lekin ulardan ehtiyotkorlik bilan foydalanish kerak. Ifodali imo-ishora (ko'tarilgan qo'l, mushtlangan musht, o'tkir va tezkor harakat va hk.) Bu ibora yoki bitta so'zning ma'nosi va ma'nosiga to'g'ri kelishi kerak. Imo-ishora ohangga mos keladi, nutq kuchini ikki baravar oshiradi. Mexanik imo-ishoralar tinglovchining e'tiborini nutq mazmunidan chalg'itadi, uni idrok etishiga xalaqit beradi. Ko'pincha ular ma'ruzachining hayajonlanishining natijasidir, bu uning o'ziga bo'lgan shubhasidan dalolat beradi. Muloqot uchun har qanday foydali ahamiyatga ega bo'lgan imo-ishoralar ritmik, hissiy, indikativ, grafik va ramziy bo'linadi.

Badiiy imo-ishoralar nutq ritmi bilan bog'liq holda, ular mantiqiy stressni, nutqning sekinlashishi va tezlashishini, pauzalarning joyini ta'kidlashadi, ya'ni. nutqning o'zida qanday intonatsiya.

Ko'rsatish imo-ishoralari bitta elementni bir hil turlardan ajratish, buyum joylashgan joyini belgilash, buyumlarning tartibini ko'rsatish uchun talab qilinadi. Ko'rsatilgan imo-ishora juda kamdan-kam hollarda, agar shoshilinch zarurat bo'lsa, tavsiya etiladi. Yaxshi imo-ishoralar quyidagi hollarda paydo bo'ladi: fikrni to'liq etkazish uchun so'zlar etarli bo'lmasa; agar so'zlarning o'zlari suhbatdoshning ortib borayotgan hissiyotlilik, asabiylik, bilimining etishmasligi, noaniqlik tufayli etarli bo'lmasa; taassurotni kuchaytirish va tinglovchiga qo'shimcha ravishda ta'sir qilish kerak bo'lsa. Yaxshi imo-ishoralar fikrlarni etkazishning vizual vositasi sifatida ishlatiladi, ular og'zaki nutqni almashtirmasligi kerak. Ramziy imo-ishoralar ba'zi tipik vaziyatlarni ramziy ma'noda ko'rsatib beradi va ularga mos keladigan so'zlarni hamroh qiladi: Jadal kishining jesti (qo'lni mushtga uradi): U juda qaysar. U qanday o'jar; rad etish, inkor qilish (qo'li bilan ikki qo'li bilan oldinga siljish) va shu bilan birga jumlar: Yo'q, yo'q, yo'q, iltimos; Qarama-qarshilik jesti (qo'l "u yerda" va "bu yerda" harakatlarini havoda bajaradi) so'zlari bilan birga: Bu yerga va u yerga borish uchun hech narsa yo'q; Ajratish, assimilyatsiya ishorasi (kaftlar ochilib, turli yo'nalishlarda bir-biridan ajralib turadi): Buni ajratib ko'rsatish kerak. Bular umuman boshqa narsalar; Qo'shilish ishorasi, qo'shish, miqdor (barmoqlar qisilib yoki qo'l kaftlariga qo'shiladi): Ular birgalikda yaxshi ishlashdi. Ular bir-biriga juda mos keladi. Va agar siz uni bir joyga qo'ysangiz. Kelinglar, kuchlarni birlashtiraylik.

"Imo-ishora" so'zi lotin tilidagi "gestus" so'ziga borib taqaladi. Lotin tilidagi "gerere", ya'ni "harakat qilish" ma'nosini anglatadi. Har qanday kaftlar, qo'llar yoki yelkalar harakatini imo-ishora deb atashimiz mumkin. Boshqa lug'atlardan birida esa Ушаков quyidagi ta'rifni beradi: «Imo-ishora tana harakati, ayniqsa nutqni ifodalashni kuchaytirish uchun unga hamroh bo'lgan qo'l harakati yoki uni almashtirishdir».² Shunday qilib, imo-ishoralar odamlar bilan muloqotda turli xil rol o'ynaydi. Masalan:

1) haqiqiy nutq ma'lumotlarini takrorlash yoki nusxalash ("Non ci voglio andare! " seguito da un gesto con la mano a taglio che ripete il concetto di negazione) ("Men u yerga borishni xohlamayman!" keyin inkorni takrorlaydigan kesuvchi imo-ishora bilan);

2) nutq so'ziga zid ("Carino!" Espresso con intonazione canzonatoria e con l'occhiolino esprime Vesatto contrario del complimento espresso) (masxara bilan talaffuz qilingan "Yaxshi!" intonatsiya va ko'z qisish, qarama-qarshi ma'noni anglatadi);

3) nutq so'zini almashtirish (puntare il dito verso un oggetto puo) "Voglio quello!") degan ma'noni anglatadi (barmog'ini obyektga qaratishi mumkin "Men buni xohlayman!");

4) nutqning har qanday tarkibiy qismlarini ta'kidlash yoki mustahkamlash ("Ma cosa vuoi? "concagnato dal movimento per rafforzare il tono aggressivo della domanda) ("Xo'sh, nima istaysiz?", imo-ishora bilan tajovuzkor ohangni oshirish uchun)

5) bayonotning ma'nosini to'ldiradi ("E 'cambiato da cosi a cosi", rovesciamento del palmo della mano, permette di esprimere esattamente a parole quale fosse la condizione iniziale e quella di arrivo) "U butunlay o'zgartirildi ".

6) nutq aloqasini tartibga soluvchi rolini o'ynaydi, xususan nutqni saqlash vositasi. O'zining "triplice struttura di base" (Lingvistika-Paralinguistika-Kinesika) nazariyasida imo-ishoralar so'zlarni faqat quyidagi hollarda almashtirishni qayd etadi.³

a) notiq yoqimsiz yoki odobsiz narsalarni ifoda etmoqchi bo'lganda.

b) uzoq vaqtga murojaat qilmasdan biron narsani tezkor ifoda etish zarur bo'lganda og'zaki konstruktsiyalar;

² Д.Н. Ушакова Толковый словарь русского языка — М.: Гос. ин-т "Сов. энцикл."; ОГИЗ; Гос. изд-во иностр. и нац. слов., 1935-1940. (4 т.) с 58

³ F. Poyatos LA COMUNICACIÓN NO VERBAL Y EL ESTUDIO DE SU INCIDENCIA EN FENÓMENOS DISCURSIVOS COMO LA IRONÍA ANA a M CESTERO MANCERA Universidad de Alcalá cesterom@uah.es 1992 p 204

c) maxsus jismoniy to'siqlar mavjud bo'lganda ovozdan foydalanishni cheklash (karnaylar orasidagi katta masofa, har qanday taqiqlar).

Xulosa o'rnida shuni aytish joizki, har qanday tilda bo'lgani kabi italyan tilida ham nutq jarayonida o'ziga xos tomonlari bor. Aniqroq qilib aytganda italyanlar so'zlar bilan tengma teng tana xaraktlari, ya'ni imo-ishoralardan keng ko'lamda foydalanishadi. Tegishli holatga ega bo'lgan imo-ishoralarning ma'lum bir ketma-ketligi va yuz ifodalari mustaqil og'zaki bo'lmagan nutqni tashkil qilishi mumkin. Shuningdek, imo-ishora tili va tabiiy til o'rtasida ularning o'rganilishini osonlashtirishi mumkin bo'lgan ba'zi o'xshashliklar mavjud. Bundan tashqari, xuddi tilning o'zi kabi, bitta xalqning imo-ishora tili u bilan birga bo'lgan boshqa madaniyatlarning ta'siri ostida vaqt o'tishi bilan o'zgaradi o'zaro ta'sir qiladi. Ko'pchilik italiyaliklar bilishadiki, imo-ishoralar butun yarim orolning lingvistik bagajiga tegishli. Ushbu lingvistik bagaj madaniyatning ko'plab imo-ishoralarini tarjima qilishga imkon beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati:

1. Кошанский Н.Ф. “Частная риторика” Государственная публичная историческая библиотека 1836 с 145
2. Д.Н. Ушакова Толковый словарь русского языка — М.: Гос. ин-т "Сов. энцикл."; ОГИЗ; Гос. изд-во иностр. и нац. слов., 1935-1940. (4 т.) с 58
3. F. Poyatos LA COMUNICACIÓN NO VERBAL Y EL ESTUDIO DE SU INCIDENCIA EN FENÓMENOS DISCURSIVOS COMO LA IRONÍA ANA a M CESTERO MANCERA Universidad de Alcaláanam. cesteros@uah.es 1992 p 204
4. Kovalev V., Dizionario russo-italiano, italiano-russo. - Bologna, 2000.
5. Caselli M. C. Linguaggio e sordità. Gesti, segni nello sviluppo e nell'educazione / M. C. Caselli, S. Maragna, V. Volterra. - Boloniya: Mulino, 2006. - 294 p.
6. Comunicazione nella vita quotidiana a cura di F. Orletti. - Boloniya: Mulino, 1983. 344 p.

